

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТУРИЗМУ

Досвід різних країн свідчить, що успіх розвитку туризму прямо залежить від того, як на державному рівні сприймається ця галузь, наскільки вона користується державною підтримкою. Варто зазначити, що сфера туризму, як багатогалузевий комплекс, має потребу в координації своєї господарської діяльності набагато сильніше, ніж будь-яка інша. Однак надмірна державна присутність і регламентація руйнує прояв підприємницької ініціативи, що лежить в основі становлення ринкових відносин. Тому формування державних органів управління туризмом є досить складним процесом.

Вивчаючи принципи державного регулювання туристичною діяльністю, можна виділити декілька характерних позицій, які присутні на світовому туристичному ринку в даний час:

- жорстке авторитарне управління всіма аспектами туризму в країні;
- об'єднання сфери туризму із суміжними галузями господарства в рамках комбінованого міністерства;
- м'які підходи до регулювання та координації туристичної діяльності органами національної туристичної адміністрації;
- байдужність до туризму, як до явища соціального та економічного.

Таким чином, зараз існують різні організаційні системи управління туризмом – від самостійних або спільних міністерств до національних адміністрацій, прямо підлеглих урядові. Крім того, деякі країни світу здійснюють керування туристичною діяльністю тільки на рівні регіональних органів державної влади, інші – не мають державних важелів регулювання сферою туризму взагалі [1, с. 67].

Різноманітність цих форм пояснюється специфікою соціально-економічних і політичних умов розвитку окремих держав, ступенем значимості

туризму в національній економіці, рівнем розвинутості ринкових відносин, масштабами туризму в різних країнах. Проте можна твердити, що в міжнародній практиці сформувалися чотири основні моделі державного регулювання у сфері туризму [2, с. 92]. Сутність моделювання полягає у визначенні ступеню державного втручання в організацію діяльності туристичної галузі. Так, перша модель передбачає створення самостійного міністерства туризму, яке наділяється великими повноваженнями щодо розвитку даної сфери. У кожній наступній моделі вплив центрального органу виконавчої влади на туристичну галузь зменшується, аж до його повної відсутності в деяких країнах.

За результатами власного дослідження системи державного регулювання у сфері туризму всіх 193 країн світу зроблено висновок, що найрасповсюдженою є друга модель, яка передбачає створення комбінованого міністерства, що поєднує туризм із суміжними галузями – 41% країн світу обирають саме її. Третина держав (31%) дотримуються третьої моделі, при якій центральним органом виконавчої влади у сфері туризму може бути або багатопрофільне міністерство, або державна структура (адміністрація, комітет, департамент), що прямо підпорядкована урядові. Кожна п'ята (21%) країна світу має окреме міністерство туризму, тобто знаходиться на першій моделі, і лише 7% держав не займаються регулюванням туристичної галузі на рівні центральної державної влади [3].

Варто зазначити, що перша модель державного регулювання у сфері туризму характерна для країн, що розвиваються. Вона передбачає наявність сильного й авторитетного міністерства, у рамках якого сконцентровано значний контроль над туристичною галуззю. Характерними рисами першої моделі державного регулювання у сфері туризму можна вважати наступні:

- розвиток іноземного (в'їзного) туризму є найбільш вигідним джерелом одержання твердої валюти, чим інші галузі економіки;
- створення туристичної інфраструктури є привабливою сферою вкладення капіталу, залучення іноземних інвестицій;

- виділення значних коштів з державного бюджету на рекламу країни як популярного туристичного напрямку, на участь у міжнародних туристичних виставках, на підтримку туристичного Інтернет-ресурсу тощо.

Друга модель припускає створення спільного міністерства, що крім туризму займається й іншими, суміжними видами діяльності. Так, наприклад, туризм звичайно комбінується або з галузями матеріальної сфери (промисловістю, енергетикою, торгівлею, транспортом, зв'язком тощо), або з галузями невиробничої сфери (культурою, спортом, інформацією, охороною довкілля, природними ресурсами тощо). Друга модель державного регулювання у сфері туризму значною мірою властива як країнам, що розвиваються, так і країнам з перехідною економікою, а в одиничних випадках – розвинутим країнам, які бажають приділяти туризму більше уваги. Чинником, що об'єднує всі ці держави, є їх намір позиціонувати себе на міжнародній арені як рецептивні туристичні ринки. Характерними рисами другої моделі є наступні:

- визначення туризму, як пріоритетного напрямку розвитку економіки та культури країни;

- необхідність досягнення збалансованості в розвитку туризму та інших галузей матеріальної та невиробничої сфер;

- чіткий розподіл повноважень між центральною та регіональними туристичними адміністраціями;

- широка реклама країни, як найбільш популярного туристичного напрямку на закордонних туристичних ринках.

Третя модель характеризується створенням самостійної спеціалізованої структури – Національної туристичної адміністрації (НТА) – у рамках багатофункціонального міністерства або прямо підлеглої уряду країни. Дана модель значною мірою властива країнам, в яких сфера туризму переважно відноситься до компетенції міністерств з економічним уклоном, що є додатковим визнанням важливої ролі туристичного сектору в економіці. Характерними рисами третьої моделі державного регулювання у сфері туризму є наступні:

- займання туризмом певного місця в структурі економіки;
- активний пошук можливостей щодо узгодження інтересів держави і приватного бізнесу, центру і регіонів;
- одержання Національною туристичною адміністрацією відносної самостійності у прийнятті рішень;
- здійснення чіткого розподілу НТА на два підрозділи – «адміністративний» та «маркетинговий»;
- скорочення державних видатків на розвиток туризму, що призводить до поступового переходу маркетингової структури НТА на змішане фінансування.

Четверта модель припускає відсутність центрального органу виконавчої влади у сфері туризму. Слід зазначити, що дана модель об'єднує як високорозвинені держави, які мають великий рівень ВВП на душу населення, так і країни, що займають останні місця в рейтингу з даного показника. Таким чином, відсутність центрального туристичного відомства у даних країнах також можна трактувати по-різному:

- по-перше, четверту модель державного регулювання обирають країни, які передбачають вирішувати питання розвитку туризму або на регіональному рівні, або самостійно суб'єктами господарювання на основі принципів ринкової економіки. Такий підхід ефективний у розвинених країнах, де переважають приватні туристичні підприємства різної величини і спеціалізації. Важливе значення при цьому мають розвинена загальна та туристична інфраструктура, дієва система забезпечення безпеки туристів, високий рівень надання банківських, страхових послуг і медичного обслуговування. Крім того, країна повинна бути приваблива для іноземних туристів у всіх відносинах і не потребувати особливої реклами її туристичного продукту на світовому ринку. У цьому випадку можна обійтися без спеціальних органів державного регулювання у сфері туризму;
- по-друге, четверта модель властива країнам, які або не приділяють розвитку туризму чималого значення, або мають недостатній рівень

економічного розвитку, або знаходяться у стані політичної нестабільності тощо.

За результатами дослідження форм державного управління туризмом у 193 країнах світу виявлено, що більшість із них для нормалізації роботи туристичної сфери поєднують елементи державного управління та ринкового саморегулювання. Це приводить до утворення декількох основних моделей державного втручання в туристичну діяльність, які відображують повний спектр даної проблеми – від створення сильних міністерств туризму до надання туристичним підприємствам можливості представляти свої інтереси за допомогою регіональних структур.

У країнах з розвинутою економікою державне управління туристичною галуззю може бути мінімальним. Країнам, що розвиваються, та країнам з перехідною економікою, навпаки, необхідна підвищена увага на державному рівні до розвитку туристичної сфери. Повне ж відсторонення держави від проблем розвитку туризму може згубно відбитися на всіх учасниках туристичної діяльності.

Література:

1. Галасюк С.С. Необхідність удосконалення державного регулювання сфери туризму України // Туристична освіта в Україні: проблеми і перспективи: Зб. наук. праць. – Київ: Тонар, 2007.
2. Герасименко В.Г., Галасюк С.С. Управління національним туризмом у контексті міжнародного досвіду // Вісник ДІТБ: Зб. наук. праць. Вип. 12. – Донецьк: Донец. ін-т тур. бізн., 2008.
3. Всесвітня туристична організація [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.unwto.org>.